

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Krzysztof Rączka

Protokolant Edyta Jastrzębska

w sprawie ze skargi M. B.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy toczącej się przed Sądem Rejonowym w W. sygn. akt .XVI GNc .../14,

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezes Sądu Rejonowego w W.

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 stycznia 2017 r.,

zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z dnia 8 czerwca 2016 r., sygn. akt XXIII S .../16,

czy na etapie rozpoznania wniosku o nadanie wyrokowi klauzuli wykonalności dopuszczalna jest skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki?

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

M. B. w dniu 26 maja 2015 r. złożył w Sądzie Rejonowym w W. wniosek o nadanie nakazowi zapłaty klauzuli wykonalności. Do dnia 27 kwietnia 2016 r. wniosek ten nie został rozpoznany, mimo telefonicznych i mailowych ponagleń, dlatego tego dnia skarżący wniósł o stwierdzenie przewlekłości postępowania oraz o przyznanie od Skarbu Państwa kwoty 8000 zł.

W odpowiedzi na skargę - Prezes Sądu Rejonowego wniósł o odrzucenie skargi jako niedopuszczalnej oraz podniósł, że klauzula wykonalności została nadana nakazowi zapłaty, wydanemu w postępowaniu upominawczym, w dniu 28 kwietnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w W., rozpoznając skargę M. B. na przewlekłość postępowania, postanowieniem z dnia 8 czerwca 2016 r., w sprawie XXIII S .../16, odroczył wydanie orzeczenia i przekazał do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu następujące zagadnienie prawne:

„czy na etapie rozpoznania wniosku o nadanie wyrokowi klauzuli wykonalności dopuszczalna jest skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki?”

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wskazał, że w judykaturze został wyrażony pogląd, iż skarga na przewlekłość postępowania wniesiona po uprawomocnieniu się wyroku sądu drugiej instancji jest niedopuszczalna, co dotyczy oczywiście także skargi, której przedmiotem jest zwłoka w nadaniu wyrokowi klauzuli wykonalności (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2014 r., III SPP 223/14).

Sąd powołał się na art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie praw strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.; obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1259; dalej powoływanej jako „ustawa” albo „ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r.”), z którego wynika, że skargę wnosi się w toku postępowania w sprawie. Natomiast nadanie klauzuli wykonalności następuje po uprawomocnieniu się orzeczenia. Skoro wniosek o nadanie klauzuli wykonalności inicjuje odrębne postępowanie, to należy rozważyć, czy jego złożenie nie stanowi w istocie sprawy o nadanie klauzuli wykonalności. Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. stanowi, iż strona może wnieść skargę na przewlekłość postępowania, jeżeli postępowanie w tej sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Powyższy przepis dopuszcza również

inne sprawy niż tylko ściśle rozpoznawcze i egzekucyjne. Z art. 5 ust. 1 wynika, że skargę wnosi się w toku postępowania w sprawie.

Jeśliby przyjąć, że ustawa zawiera autonomiczne pojęcie sprawy to można rozważyć, czy w jej zakresie nie mieści się sprawa o nadanie klauzuli wykonalności. Wówczas ta kategoria spraw stanowiłaby inną sprawę dotyczącą wykonania orzeczenia, w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy. W ocenie Sądu Okręgowego za taką wykładnią przemawiają gwarancje rzetelnego postępowania. Postępowanie klauzulowe stanowi ważną instytucję dla wierzycieli, gdyż dopiero uzyskanie tytułu wykonawczego warunkuje możliwość wszczęcia egzekucji. Ustawodawca nie bez przyczyny określił sądom trzydniowy termin do rozpoznania przez sąd wniosku o nadanie klauzuli wykonalności (art. 781¹ k.p.c.). Uzyskanie przez wierzyciela w odpowiednim terminie klauzuli wykonalności może też decydować o efektywności egzekucji oraz utrzymaniu i wykorzystaniu w egzekucji skutków udzielonego wcześniej zabezpieczenia. Nie bez przyczyny jest więc zastrzeżony jeden z najkrótszych terminów w kodeksie postępowania cywilnego na rozpatrzenie tego wniosku. W niniejszej sprawie termin do rozpoznania wniosku został przekroczony nie o parę dni, lecz niemal o rok.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze Sądu Najwyższego wykreowany został pogląd, że zmiana stanu prawnego, będącego podłożem poważnych wątpliwości powziętych przez sąd drugiej instancji, dokonana po wydaniu przez ten sąd postanowienia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., uzasadnia odmowę podjęcia uchwały (por.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2000 r., III CZP 7/00, OSNC 2000 nr 12, poz. 221 oraz z dnia 11 grudnia 2014 r., III CZP 54/14, LEX nr 1616907 i postanowienie z dnia 11 grudnia 2014 r., III CZP 60/14, LEX nr 1607492).

Sąd Najwyższy, w obecnym składzie, zaaprobował tę konstatację. Wynika ona z charakteru instytucji pytań prawnych przewidzianej w art. 390 § 1 k.p.c.; uchwała Sądu Najwyższego wiąże sąd orzekający, co jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziów tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji). Z tych względów wykładnia art. 390 § 1 k.p.c. powinna być

dokonana w sposób ścisły, w sposób niekrępujący sądu pytającego w autonomicznej wykładni nowego stanu prawnego, jednak z pozostawieniem możliwości zasygnalizowania argumentów użytecznych do rozpoznania sprawy. W razie więc zmiany stanu prawnego będącego podłożem przedstawionego Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego - mającego bezpośrednie zastosowanie do jego rozwiązania lub mogącego mieć znaczenie dla sposobu interpretacji przepisów obowiązujących wcześniej, których dotyczy przedstawione zagadnienie prawne - wykładni nowych regulacji prawnych i oceny ich znaczenia dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego, powinien dokonać w pierwszej kolejności sąd przedstawiający zagadnienie. W przeciwnym razie, skutkiem rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy, po zmianie stanu prawnego byłoby narzucenie sądowi drugiej instancji w danej sprawie określonej wykładni nowych przepisów, co do których sąd ten nie wyraził żadnego stanowiska. Niewątpliwie prowadziłoby do nieuzasadnionego rozszerzenia wyłomu, jaką instytucja pytań prawnych czyni w odniesieniu do zasady podlegania sędziom tylko Konstytucji i ustawom.

W tym kontekście należy wskazać, że po przedstawieniu przez Sąd Okręgowy w W. przytoczonego wyżej zagadnienia prawnego nastąpiła zmiana stanu prawnego. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 2103), która weszła w życie 6 stycznia 2017 r. w art. 6 dokonała istotnej nowelizacji ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, wprowadzając w niej między innymi następujące zmiany:

1) w art. 1 dodała ust. 3 w brzmieniu: "3. Przepisy ustawy stosuje się zgodnie ze standardami wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. poz. 284, z późn. zm.(4)).";

2) w art. 2 ust. 1 nadała brzmienie: "1. Strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie

zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych, albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).",

c) ust. 2 nadała treść: "2. Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.";

4) w art. 9 ust. 2 otrzymał brzmienie: "2. Sąd odrzuca skargę wniesioną przez nieuprawnionego albo niedopuszczalną na podstawie art. 14 ust. 1.";

5) w art. 12 ust. 4 otrzymał brzmienie: "4. Uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, a w przypadku skargi na przewlekłość postępowania prowadzonego przez komornika - od komornika, sumę pieniężną w wysokości od 2000 do 20 000 złotych. Wysokość sumy pieniężnej, w granicach wskazanych w zdaniu pierwszym, wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Na poczet tej sumy zalicza się kwoty przyznane już skarżącemu tytułem sumy pieniężnej w tej samej sprawie. Sumy pieniężnej nie

przyznaje się w razie uwzględnienia skargi wniesionej przez Skarb Państwa albo państwowe jednostki sektora finansów publicznych."

Sąd Najwyższy uznał, że nowelizacja ta w sposób istotny zmieniała treść przepisów, które były przedmiotem analizy Sądu Okręgowego. Ponieważ ustawa nowelizacyjna nie zawiera przepisów przejściowych, dotyczących omawianej ustawy, nowe przepisy znajdą zastosowanie w postępowaniu przed Sądem pytającym, w myśl reguły wynikającej z art. 316 § 1 k.p.c. Nowe unormowania nie były przedmiotem analizy Sądu Okręgowego, nie można więc stwierdzić, czy będą źródłem wątpliwości prawnych, stanowiących przeszkodę w dokonaniu adekwatnej subsumcji.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały (art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.).

Na marginesie zawrzeć można jednak refleksję, że dodanie w art. 1 ustawy z 17 czerwca 2004 r. ust. 3, akcentującego konieczność dokonywania wykładni przepisów ustawy zgodnie ze standardami wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., może powodować, że stosowanie uchwały Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2016 r. w sprawie sygnatura akt III SPZP 1/16 (LEX nr 2086136) stanie się kontrowersyjne.

W uchwale tej wyrażono stanowisko, że niedopuszczalna jest skarga na przewlekłość postępowania, której przedmiot stanowi zwłoka w nadaniu klauzuli wykonalności prawomocnemu nakazowi zapłaty wydanemu przez sąd rejonowy w postępowaniu upominawczym (art. 373 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 8 ust. 2 i art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki).

Konkluzja ta wynikała ze ścisłej analizy ustawy. W uchwale zawarto jednak również konkluzję, że „biorąc pod uwagę standardy konwencyjne i konstytucyjne dotyczące sposobu rozumienia pojęć „postępowanie sądowe” i „sprawa” w kontekście przewlekłości postępowania jako naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji oraz

art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, za uprawniony można uznać wniosek, że w granicach tych pojęć mieści się, zarówno postępowanie rozpoznawcze, jak i wykonawcze (egzekucyjne), a także postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności” (str. 12 uzasadnienia).

W ocenie obecnego składu Sądu Najwyższego, ponieważ nowelizacja ustawy nakazuje nadać wykładni konwencyjnej pierwszorzędne znaczenie, należałoby raczej uznać, że postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności objęte jest badaniem Sądu w aspekcie przewlekłości postępowania. Dla zagadnienia prawnego będącego przedmiotem niniejszej analizy szczególne znaczenie ma wyrok z dnia 4 kwietnia 2000 r., Dewicka przeciwko Polsce, skarga nr 38670/97, w którym Europejski Trybunał Praw Człowieka wprost zaliczył do długości postępowania objętego art. 6 ust. 1 Konwencji czas trwania postępowania klauzulowego. Stwierdził przy tym, że dla celów art. 6 ust. 1 Konwencji zakończenie fazy głównej postępowania nie zawsze oznacza rozstrzygnięcie o prawie cywilnym w rozumieniu tego przepisu. Decyduje o tym moment, w którym dochodzone prawo staje się rzeczywiście skuteczne, a więc kiedy roszczenie cywilne jest ostatecznie zaspokojone. Innymi słowy do zakończenia cywilnego postępowania w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji dochodzi w sytuacji realnego, a nie iluzorycznego zaspokojenia cywilnych roszczeń uprawnionego. W sprawach, w których strona cywilna musi wszcząć odrębne postępowanie egzekucyjne, należy zatem uważać je za drugie stadium postępowania co do meritum i w rezultacie jego integralną część [por. także omówienie tego wyroku w: M.A. Nowicki, Nowy Europejski Trybunał Praw Człowieka. Wybór orzeczeń 1999-2004, Zakamycze 2005, s. 716 oraz P. Feliga, Węzłowe problemy nadmiernej długości cywilnego postępowania egzekucyjnego na tle judykatury Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich, Przegląd Prawa Egzekucyjnego 2010, nr 10, s. 35-36, P. Feliga, Skarga..., s. 49 a także M. Romańska (w:) J. Ignaczewski (red.), Pozainstancyjne środki ochrony prawnej, Warszawa 2013, s. 155]. Również w sprawie Di Pede (§ 22, 24) ETPCz wskazał, że fazę egzekucyjną należy uwzględniać niezależnie od tego, czy pozostały jakieś kwestie do rozpatrzenia przez sąd, czy też w grę wchodzi wyłącznie egzekucja w czystej postaci (por. także M.A. Nowicki, Wokół Konwencji Europejskiej, Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, Warszawa

2013, s. 604). Jak zatem należy wnosić, ETPCz przyjmuje szerokie rozumienie terminu „postępowania egzekucyjne” i jego zakresem obejmuje także postępowanie klauzulowe uregulowane w Kodeksie postępowania cywilnego.

Dodatkowo należy zauważyć, że ETPCz przedstawił w swoim orzecznictwie także pogląd, że choć nie jest celowe przy badaniu przewlekłości postępowania cywilnego, wyróżnianie w jego przebiegu rodzajów postępowań następujących po sobie (np. proces, postępowanie klauzulowe, postępowanie egzekucyjne), to nie jest zakazane badanie długości poszczególnych postępowań składających się na całe postępowanie cywilne, co uzależnia się od przedmiotu skargi i stanu sprawy (por. wyroki: z dnia 21 stycznia 2003 r., Kucharczyk przeciwko Polsce).

Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 28 marca 2013 r., III SPZP 1/13 (OSNP 2013/23-24/292), przedmiotem postępowania wywołanego skargą na przewlekłość jest badanie podniesionego przez składającego skargę zarzutu, iż doszło do naruszenia przysługującego mu prawa do sądu przez przewlekłe prowadzenie postępowania w sprawie od chwili jego wszczęcia, niezależnie od tego, czy aktualnie sprawa znajduje się już w kolejnej fazie tego postępowania. Ustawa dotyczy bowiem prawa strony do rozpoznania bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy w postępowaniu sądowym, a nie w postępowaniu przed sądem konkretnej instancji. Posługując się w ustawie pojęciem: "bez nieuzasadnionej zwłoki", używanym w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i uznając go za odpowiednik sformułowania: "w rozsądnym terminie", używanego przez art. 6 ust. 1 Konwencji oraz odnosząc go do "wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty", ustawodawca dał wyraz stanowisku, że w tak określonym terminie strona ma prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia jej sprawy, a nie jedynie orzeczenia w danej instancji, wobec czego ocenie pod kątem przewlekłości podlegać powinien przebieg całego dotychczasowego postępowania w sprawie, której skarga dotyczy.

Brak adekwatnej reakcji sądów oraz ustawodawcy na tę uchwałę spowodował krytykę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz był pośrednią przyczyną ostatniej nowelizacji.

Refleksji można poddać także wyróżnianie przez doktrynę czterech funkcji postępowania klauzulowego, przy czym dwie z nich mają charakter powszechny

(są realizowane w każdym postępowaniu klauzulowym), a dwie pozostałe mają charakter subsydiarny (występują w niektórych tylko postępowaniach). Funkcje te są zbieżne z zadaniami spoczywającymi na organie nadającym klauzulę wykonalności, przez co wyznaczają granice jego kognicji w tym postępowaniu.

Do funkcji powszechnych należy zbadanie, czy tytuł egzekucyjny, któremu ma być nadana klauzula wykonalności, nie jest wadliwy. Chodzi tu wyłącznie o to, czy odpowiada on wymogom przewidzianym przez przepisy Kodeksu postępowania cywilnego lub regulacje pozakodeksowe dla określonego rodzaju tytułów egzekucyjnych. W razie stwierdzenia, że warunki te nie są spełnione, organ powinien oddalić wniosek o nadanie klauzuli wykonalności, przy czym nie każda wada tytułu egzekucyjnego (np. niektóre uchybienia popełnione przez notariusza przy sporządzaniu aktu notarialnego) spowoduje tak daleko idący skutek. W postępowaniu klauzulowym nie bada się jednak zasadności tytułu egzekucyjnego. Postępowanie klauzulowe nie może bowiem zastępować postępowania rozpoznawczego, które służy badaniu zasadności tytułu egzekucyjnego.

Drugą funkcją powszechną realizowaną w postępowaniu klauzulowym jest ustalenie, czy tytuł egzekucyjny podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej. Klauzulę wykonalności można bowiem nadać tylko takiemu tytułowi, który stwierdza obowiązek świadczenia, podlegający przymusowemu wykonaniu w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Badanie wykonalności tytułu egzekucyjnego ma na celu ustalenie, czy świadczenie stwierdzone tytułem egzekucyjnym może być wykonywane w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Może to obejmować różne aspekty, wśród których należy wymienić trzy najczęstsze zagadnienia: 1. czy konkretne świadczenie podlega wykonaniu w ramach egzekucji sądowej, czyli czy przepisy pozwalają na egzekucję sądową określonego rodzaju należności (np. czy należność stwierdzona w administracyjnym tytule wykonawczym może podlegać wykonaniu w trybie egzekucji sądowej); 2. czy tytuł egzekucyjny pochodzący od sądu albo referendarza sądowego jest wykonalny (np. czy orzeczenie jest prawomocne albo natychmiast wykonalne); 3. czy świadczenie jest opisane w treści tytułu egzekucyjnego na tyle precyzyjnie, że może być ono wykonywane przez komornika sądowego (jeżeli treść tytułu rodzi wątpliwości co do strony podmiotowej

lub przedmiotowej świadczenia, to taka wada uniemożliwia nadanie klauzuli wykonalności).

Do funkcji subsydiarnych (czyli realizowanych w niektórych sprawach klauzulowych) należy ustalenie przedmiotowego i podmiotowego zakresu egzekucji. W doktrynie rozróżnia się bowiem tzw. klauzule deklaratywne (nadawane na rzecz i przeciwko osobom wymienionym w treści tytułu egzekucyjnego) oraz klauzule konstytutywne (nadawane na rzecz lub przeciwko innym osobom niż osoby wskazane w treści tytułu egzekucyjnego). Do klauzul konstytutywnych zalicza się klauzulę wykonalności nadawaną przeciwko wspólnikom handlowych spółek osobowych (art. 778¹ k.p.c.), klauzulę nadawaną przeciwko małżonkowi dłużnika (art. 787 i 787¹ k.p.c.), klauzulę nadawaną na rzecz następcy wierzyciela lub przeciwko następcy dłużnika (art. 788 i 789 k.p.c.) oraz klauzulę, w której ograniczono odpowiedzialność dłużnika (art. 791 k.p.c.). Nadanie klauzuli konstytutywnej jest uzależnione od zbadania zdarzeń, które warunkują rozszerzenie lub zawężenie granic podmiotowych lub przedmiotowych obowiązku świadczenia. Jeżeli wierzyciel wnosi o nadanie takiej klauzuli wykonalności, to rolą organu rozpoznającego wniosek o nadanie klauzuli wykonalności jest zbadanie tych zdarzeń.

Drugą funkcją o charakterze subsydiarnym jest stwierdzenie zdarzenia, od którego zależy wykonanie tytułu egzekucyjnego. W treści tego tytułu mogą być bowiem zamieszczone postanowienia, według których wykonanie tytułu egzekucyjnego zależy od wystąpienia określonego zdarzenia, np. podjęcia pracy przez pracownika i udokumentowania go – art. 786 k.p.c. (por. szerzej M. Uliasz, *Komentarz do spraw z zakresu postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego*, Warszawa 2013, s. 110-112).

W zakresie umiejscowienia postępowania klauzulowego w jednym z rodzajów postępowania cywilnego warto zwrócić zaś uwagę na stanowisko M. Mulińskiego (por. *Postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności krajowemu tytułowi egzekucyjnemu*, Warszawa 2005, s. 21-22), który przyjmuje za W. Broniewiczem, że postępowanie klauzulowe jest samoistnym, odrębnym postępowaniem w sprawie [tak W. Broniewicz, *Wszczęcie i przebieg postępowania egzekucyjnego* (w:) E. Warzocha (red.) *Współczesne tendencje rozwoju procedury*

cywilnej w Europie, Warszawa 1990, s. 78 i n.]. Mieści się ono w zasadniczym nurcie postępowania, jakie w danej sprawie zostało wszczęte. Postępowanie to zmierza do załatwienia sprawy cywilnej poprzez ustalenie, czy zachodzą przesłanki do przymusowego wykonania świadczenia stwierdzonego w określonym akcie (tytuł egzekucyjny). Z tego powodu, jego zdaniem, niewystarczające zdają się takie ujęcia, według których postępowanie klauzulowe ma charakter pomocniczy i ochrona prawna jest w nim udzielana jedynie pośrednio. Przy definiowaniu postępowania klauzulowego, zdaniem tego autora, zawodne wydaje się również określanie go mianem „pomostu” pomiędzy postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem egzekucyjnym. Określenie „pomost” ma charakter metaforyczny i wynika z niego jedynie, że postępowanie o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności jest postępowaniem łączącym postępowanie rozpoznawcze i egzekucyjne. Ponadto pamiętać trzeba, że postępowanie klauzulowe nie zawsze jest „pomostem”, skoro tyłem egzekucyjnym może być akt pozasądowy (w szczególności bankowy tytuł egzekucyjny lub akt notarialny). Wskazanie, iż postępowanie klauzulowe jest postępowaniem przygotowawczym do egzekucji także niewiele wyjaśnia, nie daje bowiem wyobrażenia o tym, co właściwie w tym postępowaniu jest przygotowywane.

W związku z tym podejmując próbę dokładniejszego zdefiniowania postępowania o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności M. Muliński wychodzi od wskazania *genus*, czyli w omawianym wypadku rodzaju postępowań, do których można zaliczyć postępowanie klauzulowe. Ustalenie rodzaju należy z kolei poprzedzić wyborem takiej klasyfikacji postępowań, która porządkuje rodzaje postępowań według najistotniejszego kryterium.

Jak wynika z art. 1 k.p.c., postępowanie cywilne służy załatwianiu spraw cywilnych. Najistotniejszym zatem kryterium podziału postępowań cywilnych jest okoliczność, czy dane postępowanie toczy się w sprawie (cywilnej), w której zostało wszczęte, czy też postępowanie to ma na celu rozstrzygnięcie określonych zagadnień proceduralnych, które pojawiły się przy załatwianiu sprawy cywilnej. Na podstawie tego kryterium W. Broniewicz wyróżnia postępowanie główne, zwane przez ustawę postępowaniem w sprawie, postępowanie wypadkowe i postępowanie uboczne. Postępowanie główne ma bezpośrednio na celu załatwienie sprawy

cywilnej, w której zostało wszczęte. Postępowanie wpadkowe ma na celu rozstrzygnięcie kwestii proceduralnej, warunkujące możliwość przeprowadzenia postępowania głównego lub ubocznego. Postępowanie uboczne zaś służy rozstrzygnięciu kwestii proceduralnej związanej z postępowaniem głównym. W przeciwieństwie jednak do postępowania wpadkowego, rozstrzygnięcie kwestii proceduralnej w postępowaniu ubocznym nie warunkuje możliwości przeprowadzenia postępowania głównego (por. W. Broniewicz, *Postępowanie...*, s. 11).

W świetle przedstawionego podziału postępowań i ustaleń poczynionych we wcześniejszych rozważaniach przyjąć można, że postępowanie klauzulowe jest postępowaniem głównym (w sprawie), w którym sąd orzeka o dopuszczalności wykonania w drodze egzekucji sądowej świadczenia stwierdzonego w określonym akcie (tytule egzekucyjnym).

W świetle dotychczasowych wywodów, zarówno ze względów systemowych (art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji), jak i praktycznych (uniknięcie sprzeczności z orzecnictwem ETPCz, a tym samym uniknięcie sankcji odszkodowawczych nakładanych na Polskę), nieodzowne jest podkreślenie potrzeby prokonwencyjnej wykładni ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. a w szczególności doprecyzowanie zgodnie z nią pojęć relewantnych dla rozpatrywanego zagadnienia prawnego, którymi posługuje się ten akt. W tym kontekście rozpoznanie sprawy o nadanie klauzuli wykonalności należy do głównego nurtu postępowania, w którym sąd orzeka o dopuszczalności wykonania w drodze egzekucji sądowej świadczenia stwierdzonego w określonym akcie. W aspekcie art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., postępowanie dotyczące stwierdzenia, że nastąpiło naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (art. 1 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, w aktualnym brzmieniu) obejmuje także zwłokę w rozpoznaniu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności (art. 781¹ k.p.c.).

kc